

מדינת ישראל

א.ו.

הכנסת

מס' 22/ג

מישיבה של ועדת החינוך והתרבות, שהתקיימה ביום ד', י"ד באדר, תשי"ד - 17.2.54, בטעה 09,00

ג. כ. ה. ד.:

- ו. פרסיץ - היו"ר
- ט. ארם
- א. ברמן
- ח. בוגר
- א. כלפון
- ז. כפריח
- ד. נצר
- ר. צברי
- י. ש. רוזנברג
- א. רזיאל-נאור

מוזכרים:

ד"ר אבידור - סגן המנהל הכללי של משרד החינוך
מר לריד -

ב. ע. ו. ה. ד.:

- ט. אונא
- ז. בן-יעקב
- ק. כהנא
- י. טהילנבסקי
- א. רימלט

סדר-היום:

- א. תוספת סקירה של משרד החינוך על מערכת החינוך תשי"ד, לאחר המפקד שנערך לפני חנוכה.
- ב. השפעת שכר-הלימוד על מערכת גני ילדים בשנת תשי"ד.

=====

היו"ר ז. פרסיץ:

אני פותחת את הישיבה, בשמע היום סקירות מפי נציגי משרד החינוך.

ד"ר אבידור:

ברצוני לספור תחילה סקירה על מערכת החינוך תשי"ד, לאחר המפקד שנערך לפני חנוכה.

לפני הקמת המדינה, כאשר רשת החינוך הייתה הרבה יותר קטנה, היינו נוהגים לערוך בבתי-הספר שלנו שלושה או ארבעה מפקדים בשנה. מטשלת המנדט דרשה שלושה מפקדים בשנה, אבל הוועד הלאומי דרש לערוך גם מפקד רביעי. מאז הקמת המדינה עורכים מפקד רק פעם אחת בשנה, וגם זה לא קל ביותר. ישנן מדינות שבהן אין עורכים מפקדים יותר מאשר פעם אחת בשנה, כי עבודת העריכה אינה קלה. בארצות-הברית, למשל, המפקד הוא אחת לשנתיים.

בדרך כלל, נערך המפקד בבתי-הספר שלנו לפני חנוכה, אבל השנה נדחה מועד המפקד בגלל הסיבה שבתי-הספר נפתחו באיחור וכן חלו בהם שינויים כגון מיזוג כיתות וטוסדות, ורצינו ששינויים אלה כבר ישתקפו במפקד, כדי שיהיה נכון יותר. במפקד זה אנו כוללים זו הפעם הראשונה שאלות לא רק בדבר גיל הילדים בכיתות השונות, אלא גם שאלות ביחס להשארות הילדים לשנה נוספת, דבר זה לא היה ידוע לנו אף-פעם ותמיד היו רק הנחות בקשר למספר הילדים הנשארים; השנה נדע זאת כבר בדיוק על-סמך המפקד.

או.

ד"ר אבידור: המספרים שאמסור עתה לוועדה אינם על-יסוד המפקד, ולכן אינם מדויקים. אלה הם מספרים שקיבלנו על-סמך התקנים של בתי-הספר אותם דרשנו מכל בתי-הספר עבור התקופה בין נובמבר עד דצמבר 1953. מספרים אלה הוגשו על-ידי מנהלי בתי-הספר למפקח המבקר והמפקחים המחוזיים חתמו עליהם, על-סמך נתונים אלה משלם משרד החינוך את משכורת המורים. אנו מקניימים שתוצאות המפקד תהיינה בידינו כבר בעוד 6 שבועות, אולם את התוצאות הטופיות נדע רק בפסח בערך. מר שריד ימסור לוועדה את הטקירה על גני הילדים והשפעת שכו-הלימוד עליהם.

בחודש דצמבר היו בנתי-הספר היסודיים ממלכתיים וממלכתיים-דתיים 199,651 תלמידים. אם נוסיף לזה את מספר התלמידים במוסדות חינוך פרטיים ואחרים, מספר התלמידים בהם מגיע ל-14,612 ילד נקבל את המספר הכולל של 214,263 תלמידים בשנת תשי"ד, לעומת 200,337 תלמידים בשנת תשי"ג מכל הזרמים, כולל אגודת-ישראל.

ברצוני להתעכב על המספר הכולל של התלמידים השנה ולהראות כיצד אפשר לטעות בפתן מספרים. מעל דפי העצונות נתבטרונו שיטת נסירה עצומה של עשרות אלפי תלמידים מבתי-הספר היסודיים. אינני יודע סנין שאבה העתונות את המספרים שמסרה, אבל מתוך המספרים הנמצאים בידינו ובהשוואה למספרים שמסרה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה יוצא, שכיום מבקרים בבתי-ספר למעלה מ-100% של הילדים. מהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה קיבלנו נתונים, שהם על-סמך אוטודן האוכלוסייה לקיץ 1953, כי בארץ נמצאים 215,908 ילדים בגיל 14 - 6, זאת אומרת - בגיל חינוך חובה.

ד. נצר: האם מספר זה כולל גם את הילדים הערביים בגיל חינוך חובה?

ד"ר אבידור: לא, זהו מספר הילדים היהודיים בלבד.

אם ניקח בחשבון את מספר הילדים הלומדים בתלמוד-תורה, במוסדות סגורים ובמיסיון - שיש מספר הילדים בוודאי מגיע ל-1,700 או אפילו למעלה מזה - הרי יוצא, כי לפחות 100% מהילדים מבקרים בבתי-ספר.

היו"ר ש. פרטיץ: אבל הנתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לא לקחו בחשבון את הגידול הטבעי שנוסף לבתי-הספר מאז קיץ 1953.

ד"ר אבידור: נכון, ונוסף לזה ישנה גם טעות בחשבון, מפני שבבתי-הספר היסודיים, החל מכיתה ו', נמצאים גם ילדים שהם למעלה מגיל 14. את מספר הילדים המדויק נוכל לדעת רק לאחר סיום המפקד. כמו כן, יש גם לציין שהמספרים הללו מציינים רק את מספר הילדים שנרשמו לבתי-ספר, אבל לא ידוע כמה מהם מבקרים באופן סדיר.

מספר המוסדות היו קיימים באמצע חודש דצמבר הוא 820, מהם 550 בתי-ספר ממלכתיים ו-270 בתי-ספר ממלכתיים-דתיים. מאז חודש דצמבר חלו שינויים קלים במספר המוסדות. אני רוצה לציין שאף כי מספר התלמידים בבתי-ספר ממלכתיים-דתיים מגיע רק ל-25% מכלל התלמידים בבתי-הספר היסודיים, הרי מספר בתי-ספר ממלכתיים-דתיים עולה על 25% של כלל המוסדות, מפני שאלה לרוב בתי-ספר קטנים. בשנה שעברה היו קיימים 945 מוסדות חינוך, כולל 106 מוסדות חינוך של אגודת-ישראל, שמהם קיימים כיום 64 מוסדות. יוצא, כי כיום יש 61 מוסדות פחות מאשר היו בשנה שעברה - אף אם ניקח בחשבון את בתי-הספר של אגודת-ישראל - ואם כי נפתחו השנה, מאז חודש דצמבר, עוד 60 מוסדות חדשים שלא היו קיימים בעבר, הרי אפשר לומר שעל-ידי הנהגת החינוך הממלכתי חסכנו את פתיחתם של לפחות 120 מוסדות חינוך חדשים.

היו"ר ש. פרטיץ: בכמה כיתות זה מתבטא?

או.

ד"ר אבידור:

את זה נוכל לדעת רק בסיוע המפקד.

השנה קיימים 229 בתי-ספר לנערים עובדים, לעומת 286 בשנה שעברה, שמהם 12 היו קיימים לאגודת-ישראל. זאת אומרת שמספר בתי-ספר לנערים עובדים ירד השנה ב-45. מתוך 229 בתי-הספר לנערים עובדים 170 מוסדות הם מכלתיים ו-59 ממלכתיים-דתיים. בבתי-ספר ממלכתיים לומדים 8,234 תלמידים ובבתי-ספר ממלכתיים-דתיים - 1,954 תלמידים, ביחד - 10,188 לומדים.

בשנה שעברה למדו בבתי-ספר לנערים עובדים 13,300 תלמידים, מהם 607 בבתי-ספר של אגודת-ישראל. יוצא, אם כן, שלעומת השנה שעברה ישנה השנה ירידה ב-2,600 תלמידים. הטעמים לירידה זו הם שניים: (א) ישנה ירידה טבעית, הנואיל ואין עליה גדולה ובינתיים הונהג חוק חינוך חובה; (ב) יתכן שאם שמספר התלמידים בשנה שעברה לא הגיע ל-13,300, אבל זאת נוכל לדעת רק לאחר המפקד. אני רוצה לציין שהמספרים של בתי-ספר לנערים עובדים אינם מלאים ובינתיים נפתחו כמה בתי-ספר נוספים.

מספרים יותר מדויקים יש לנו לגבי החינוך התיכוני וכיתות ההמשך, כי המחלקה לחינוך תיכוני ערכה מפקד. בלנת תשל"ד ישנם בבתי-הספר התיכוניים 15,195 תלמידים לעומת 13,875 בשנה שספד, כלומר עליה של 1,320 תלמידים. אבל העליה היא למעשה אפילו גדולה יותר, כי בתוך מספר התלמידים שהיו לפני שנה בכללו 183 תלמידי אגודת-ישראל שאינם כלולים במספר של 15,195 ילדים.

ד. בצר:

האם קיימים השנה בתי-ספר לנערים עובדים מטעם אגודת-ישראל?

ד"ר אבידור:

כן, עד עכשיו קיבלנו הודעה על קיום שני בתי-ספר.

בבתי-ספר התיכוניים של ערב למדו בשנה שעברה 1,918 תלמידים, השנה לומדים 1,995 תלמידים, כלומר ישנה עליה קטנה של 77 איש. בתי-ספר התיכוניים של אגודת-ישראל לא היו קיימים בכלל.

בשנה שעברה היו 1,313 לומדים בכיתות תיכוניות של סמינרים, השנה לומדים בכיתות אלו רק 845 תלמידים, כלומר ישנה ירידה ב-468 איש. הסיבות לירידה זו הן שתיים: (א) בתוך המספר של 1,313 תלמידים לפני שנה נכללו 358 תלמידים של אגודת-ישראל, כי מה שנקרא סמינר בית-יעקב הן למעשה כיתות תיכוניות. (ב) ירידה נוספת ב-110 תלמידים בגרסה על-ידי סגירת כיתות בעקבות סזיוג סמינרים, למשל בחיפה, והתלמידים שלמדו שם עברו לכיתות תיכוניות רגילות ומפפיעים במטאפיסיקה שם.

בשנה שעברה למדו בכיתות המשך 3,019 תלמידים, כולל 150 תלמיד של אגודת-ישראל, ואילו השנה לומדים בכיתות המשך 3,545 תלמידים. פירוש הדבר שישנה עליה ב-526 תלמידים, אף אם לא ניקח בחשבון את תלמידי אגודת ישראל שלא נכללו במספרים שמסרתי על תלמידי שנה זו.

בכיתות א' וב' של הסמינרים, כלומר לא כיתות מכינות, למדו בשנה שעברה 1,899 אנשים, השנה לומדים 2,090. כלומר, ישנה עליה קטנה השנה, בפגט אם נביא בחשבון שבתוך 1,899 תלמידים לפני שנה כלולים 88 תלמידי אגודת-ישראל.

בסיכום, למדו בשנה שעברה במוסדות של חינוך על-יטודי 22,024 תלמידים והשנה לומדים 23,670, ז.א., ישנו גידול של 1,646 תלמידים, לזה יש גם לצרף את 779 תלמידי אגודת-ישראל שאינם נכללים בחשבון של השנה, ואז נגיע למספר של 2,425 תלמידים נוספים.

המספרים האחרונים שברצוני למסור הם על כיתות גננות וטורים טיסימו את לימודיהם השנה. כיתת גננות הטסימות השנה סונה 414 תלמידים, כיתת טורים - 515 תלמידים, אולם אין זאת אומרת שכל הטסימים ייקלטו על-ידי מערכת החינוך, חלק מהם ילך לצבא.

ד. כפרית:

מהו אחוז המורות מתוך כלל המורים?

מ. שריד:

למעלה מ-90%.

היו"ר ש. פרסיץ:

ברצוני לשאול את נציגי משרד החינוך אם אין הם סבורים, ששיטת המפקדים אינה מושלמת והאם כתוצאה מזה לא נגרמים קשיים רבים ומיותרים בעת המא-והמתן על תקציב המשרד ולהנהלת העבודה בכלל? שמענו כאן, כי עריכת המפקד היא דבר קשה, גם בארצות אחרות, אבל אין אנו יכולים להתחלב בקשיים הקיימים בארצות-הברית, למשל. עלינו לכנות את חיינו-אנו ועל כן אנו חייבים להסדיר את הדברים בצורה שייתאימו למציאותנו.

וכי מה הם בעצם הקשיים בעריכת המפקדים? לא נשתמש במלה המטילה אימה "מפקד", אלא נקרא לזה ספירת המוסדות, הכיתות והתלמידים במערכת החינוך. כיום אין לנו כבר מלחמת זרמים, אין חטיפת ילדים מרדת אחת לשנייה. לכן, האם יש דבר פשוט יותר מאשר לקחת ביום הראשון לפתיחת בתי-הספר את רשימת הילדים שנרשמו למוסדות הסונים ולהשוותה עם רשימת הילדים המבקרים למעשה בבתי-הספר? מדוע צריך להמיט עלינו אימה כזאת בקשר לפרוצדורה הפשוטה שהיא יודעה בכל מדינה קטנה שבקטנות? בזמן לימודי בצרפת אחת מעבודות הסטינדריון שהיה עלינו להגיש היתה סקירה על מערכת החינוך ברובע מסויים של פאריז, ואני רוצה לציין שאף פעם לא נתקלנו בטום קשיים כאשר פנינו להנהלת הרובע בבקשה לקבל נתונים על מערכת החינוך באותו המקום. מה הם, אם כן, הקשיים אצלנו?

כאשר אני רואה את הידיעות המתפרסמות בעתונות בקשר למערכת החינוך אצלנו, אני מרגישה לא פחות רע מאשר אנטי משרד החינוך, כי אני רואה את כולנו שותפים למשימה הזאת. אם אוטרים ש-14,000 ילדים ברחו מבתי-הספר, יש לדעת לאן הם הלכו. כאשר שאלתי מהו המצב בבתי-הספר בתל-אביב, נאמר לי שהמצב לא רך שלא הוטב, אלא אף הורע. מי שמבקר במעברות, במחנות עולים ובנקודות ההתיישבות החדשות ואף בערים רואה ילדים מסתובבים בחוצות בשעות הלימודים והוא נוכח לדעת שישנה נשירה מבתי-ספר.

ברצוני לשמוע מה משרד החינוך יודע על מצב זה, מה מוסרות לשכות הפיקוח המחוזיות ומהי האמת לאמיתה. אם לפי הנתונים של הלשכה המרכזית לסטאטיסטיקה היו בארץ בקיץ 1953 למעלה מ-215 אלף ילדים בגיל חינוך חובה ואם בשנת תשי"ג לטרוו בבתי-הספר היסודיים רק 200 אלף ילדים, נשאלת השאלה היכן היו 15 אלף הילדים הנוותרים. אם גיקח את המספר של 214 אלף ילדים הרשומים השנה בבתי-הספר היסודיים ונסווה אותם עם המספרים של השנה הקודמת ועם מספרי הביקור האפקטיבי בבתי-הספר, איננו יכולים ללטוד מכך שמספר הלומדים בבתי-הספר היסודיים השנה מגיע ל-100% מכלל אלה הצריכים ללטוד.

אני מוכרחה לומר, כי מה שקווייתי לקבל מסקירה זו לא קיבלתי. אנו נכנסים עתה לדיון בתקציב משרד החינוך וידוע לנו, שנעטוד במאבק אכזרי טאד, מפני שהממשלה הלכה בדרך אכזרית טאד של אבחנה מכנית בין המשרדים מבלי לדעת איפה מותר ואיפה אסור לקצץ. אם במאבקנו זה לא נהיה מצויידיים בכל המספרים המסכנעים, לא נוכל ללחום וללטוד על מערכת החינוך אפילו לא בפני אותם היעוועים שהיו בה לפני שנה. את המספרים הללו לא קיבלנו מסקירה זו.

בשנה שעברה, כאשר היו דרושות לנו תוצאות הסקר, נאמר לנו שלא יוכלו להסיק את המסקנות תוך הזמן הדרוש. השנה נאמר לנו שעד חנוכה אי-אפשר יהיה לקבל את תוצאות המפקד, עתה אנו שומעים שאת המספרים המדוייקים נוכל לקבל רק אחרי פסח. אבל אחרי פסח יתקבל כבר התקציב לשנת הכספים החדשה.

ד. נצר:

ברצוני לשאול מהו מספר הילדים הערבים במוסדות החינוך שלנו.

בעקבות שאלתה של היושבת-ראש האם נמצאות במשרד החינוך ידיעות - לא טן העתונות - על תלמידים שאינם מבקרים בבתי-הספר, ברצוני לשאול מהו הפער בין מספר התלמידים הרשומים בבתי-ספר ובין מספר המבקרים באופן סדיר?

א.ו.

ד. נצר: נכון אמרה היוזבת-ראש הספדים טדאיגים פורסטו דווקא בקשר למערכת החינוך בתל-אביב, על אף העובדה שרשת החינוך שם הייתה בטלך כל השנים פחות או יותר מסודרת. לכן הספדים פפורסטו הם טדאיגים ביותר. נמטר למשל שיטנם 20% של השארות ו-25% נשירה. מה האמת בידיעות אלו?

כן ברצוני לדעת מה הכלים שמסרד החינוך בעזר בהם בעריכת הספדים. אם זה עדיין אותם הגליונות שהיו נהוגים פעם, אזי מכשיר זה הוא רק מכסיל ואינו עוזר. מה עשה מסרד החינוך כדי לערוך את הספקד בצורה הרבה יותר פשוטה ומעשית?

אשר לבתי-ספר לנערים עובדים, הרי מצד אחד יש לברך על כך שמספר התלמידים בהם פחת, מפני שבאופן נורמאלי היילד צריך ללמוד בנורק ולסיים את בית-הספר היסודי בגיל 14. אולם עד עכשיו לא היה חוק חינוך חובה וזרמה לארץ עליה גדולה, שהיא בעיקר היתה הסקור של תלמידים לבתי-ספר לנערים עובדים. אולם יחד עם זאת, איננו בטוחה שכל היילדים שהיו צריכים ללמוד בבתי-ספר לנערים עובדים אמנם הגיעו אליהם, בעיקר ילדים הגרים במקומות מרוחקים. אני משוטטת בארץ ומבקרת במקומות רבים בהם אני מתענינת בעיקר בסצב הנוער, והידיעות הטגיעות אלי אינן מסמחות. ניסח לדוגמה את תל-ירוחם. במקום זה נמצאים 18 נערים בגיל 14 - 18 ומכיון שאין להם בערב מה לעשות הם מסחקים בקלפים.

ט. שריד: בתל-ירוחם נפתח כבר בית-ספר ערב.

ד. נצר: יש לי ידיעה שטלסום שאין שם עדיין בית-ספר ערב.

אשר לבתי-ספר ערב תיכוניים, אלה הם לפי עניות-דעתי מוסדות שנקווה כי יתרבו ואשר מוכרחים להתרבות. זוהי האפשרות היחידה לנוער כשרוני חסר-אמצעים לרכוש השכלה תיכונית וגם לעבוד באותו הזמן. האם מסרד החינוך חוטב שמספר היילדים הלומדים עתה בבתי-ספר ערב תיכוניים הוא המספר הטכסימלי, או שאפשר להגדיל את מספר התלמידים?

ה. בוגר: ברצוני לשאול מי מטפל בשאלת היילדים שלא נרסטו לגנים, או שנרסטו ואינם מבקרים בהם. אני שאול זאת בקשר לבעיית תמיסיון, כי אין אנו יודעים כמה ילדים לומדים במיטיון. קודם טיפלה בבעיות אלו הרשות המקומית. (הינו"ר ש. פרטיץ: הרשויות המקומיות מטפלות גם כיום בשאלה זו.) יש אורך לקרוא להורים שילדיהם אינן רטומים לבתי-ספר מוכרים ולהוודע היכן היילדים לומדים.

א. כלפון: לא קיבלנו מספרים על בתי-ספר מקצועיים וחקלאיים וגם לא בקשר לבתי-הספר הגבוהים, כמו הטכניון. כן רציתי לדעת מהו מספר הלומדים באולפנות.

הינו"ר ש. פרטיץ: ד"ר אבידור נתבקס למטור היום סקירה על מערכת החינוך היסודי בלבד.

א. רוזאל-נאור: הייתי רוצה לדעת מהי ההערכה של הנשירה מבתי-הספר. האם ניתנו הוראות למנהלי בתי-הספר לחקור את טצבת העדרם של התלמידים והאם יזוע כמה ילדים אינם מבקרים בבית-הספר מסיבות מחלה וכמה ילדים - מסיבות אחרות?

ו. כפרית: בקשר למערכת החינוך במוסבי עולים שמענו מספרים די טדאיגים על ילדים חטרים ועל נשירה גדולה, שממדיה מגיעים כפי 30% מכלל התלמידים. בעיקר ישנה נשירה בין היילדות. נשאלת השאלה מה חוטב מסרד החינוך לעשות לתיקון המצב. אני חושבת שלקראת הדיון בתקציב, עלינו לדעת מהו המצב כיום.

שאלתי פעם שאלם ביחס למצבם של הסורים, אבל לא קיבלתי עליה תשובה. הייתי רוצה לדעת כיצד מסרד החינוך חוטב להסדיר להבא את הכשרת הסורים והעלאת רמתם, בעיקר של אותם הסורים הנמצאים במוסבי עולים ושהם לרוב בדרגה נמוכה ביותר.

הח'ר ש. פרסיץ:

על כך נשמע סקירה. ינפרד.

ד. צברי:

הייתי רוצה לשאול שאלה ביחס לקציני פיקוח.

מר שריד:

אין לנו קציני פיקוח.

ד. צברי:

איך, אם כן, חושבים לבדוק את המצב.

ברצוני לדעת מהו מספר הסטיפנדיסטים הטבה בהשוואה לסנה שעברה וכן, מהי חלוקת הסטיפנדיות בין ילדי הערים הגדולות וילדי מושבים ומושב-עולים. כמו כן, רציתי לדעת מהו הסכום המוקצב לכל סטיפנדיה.

עד כמה שידוע לי, בהתאם לתכניות הצמצומים בסנה שעברה פוטרנו טורים רבים. שמעתי שחלק מטורים אלה הוחזרו לעבודה. אני מבקשת לדעת מה מספר המורים שחזרו לעבודה והאם יש מחסור בטורים.

מ. שריד:

ישנם טורים מפורטים ויחד עם זאת קיים מחסור בטורים.

ד. צברי:

הייתי רוצה לקבל סקירה על התפתחות המועדונים במסך הסנה האחרונה.

ד"ר אבידור:

היושבת-ראש הציגה כאן שאלה בקשר למפקד שנערך אחת לסנה ועל הקסיים תרוכים במשך זה. אני רוצה לציין

לפי חוק הסטאטיסטיקה אסור לאיזה שהוא סדר מטלתי לערוך מפקדים. רק הלשכה המרכזית לסטאטיסטיקה רשאית לעשות זאת. את הפעולה העיקרית של המפקד אנחנו עושים דרך הלשכה לסטאטיסטיקה, המספקת לנו את מכסיטום המספרים הדרושים ובמסדר החינוך ישנו אדם העוסק באופן מיוחד בסיכום המספרים הללו ובהסקת מסקנות. המפקד נערך אמנם רק פעם בסנה, אבל אין אנו מסתמכים על המפקד בלבד כדי לקבל ידיעות על הנעשה בבתי-הספר. מדי חודש בחודשו מגיעים אלינו מכל בתי-הספר גליונות בהם מצויינים היסודי התלמידים ומגליונות אלה אנו לוטדים הרבה מאד על מצבם של בתי-הספר. אמנם אין לנו אפשרות לעשות על-יסוד זה סיכומים כלליים ומדוייקים, ואותם אנו עושים רק פעם אחת בסנה לצרכי עריכת התקציב. אנחנו מסתדלים עתה לנצל ככל האפשר את הידיעות הסופיעות בגליונות של בתי-הספר. אני רוצה לציין שבקרוב תוקם במסדר החינוך יחידה מיוחדת לטיפול בבעיות בוח-אדם וטחלקת התקן תטפל רק בשאלות המעטיות של תקנים לבתי-הספר.

אשר לבעיית הנסירה - ברור שהמצב אינו אידיאלי. מספרים מדוייקים על מצב הנסירה אין לנו וגם איננו יכולים להשיגם, מפני שאף כי אנחנו מקבלים מדי חודש את גליונות החיסורים, הרי הנחונים בגליונות מסתנים מדי פעם בפעם. ישנה נסירה מסני סוגים: א) נסירה בכיתות העליונות, ובמקרים אלה התלמידים בדרך כלל כבר אינם חוזרים לבית-הספר; ב) העדר ביקור סדיר, שזוהי מכה קשה ופדאגיה. אין להתנחם בזה שגם בארצות אחרות, והן קיים חוק חינוך חובה זה עשרות בשנים, קיימת נסירה שאף קציני הביקור אינם יכולים לסנוע אותה. בארצות אחרות ישנה תופעה כזאת שהורים אינם רוצים לסלוח את ילדיהם ללמוד.

ש. כפריט:

אני חושבת שתופעה זו קיימת גם אצלנו.

ד"ר אבידור:

כן, אבל רק בקשר לילדים גדולים יותר שיכולים כבר לעבוד.

ישנה גם תופעה אחרת, בעיקר במושב-עולים בהם אין מורים כלל או שאין מורים מוכשרים. קורה ולפעמים המורים הם עד כדי כך בלתי-מוכשרים שהילדים אינם רוצים לבקר בסעורים. זוהי בעיה חמורה מאד.

ה'ר ש. פרסיץ:

ישנם גם המוני ילדים יחפים וערומים וזוהי אחת הסיבות לחוסר ביקור סדיר.

ד"ר אבידור:

היושבת-ראש שאלה בקשר לפער לגבי שנת תשי"ג שבין המספר של 215 ילדים שהיו בארץ באותה התקופה לבין המספר של 200 ילד שביקרו אותה שנה בבית-הספר. ההבדל העיקרי בין שני המספרים הללו נובע מכך שהאומדן של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה הוא ל-30 ליוני 1953 ואילו המספר שלנו מבוסס על מספר הילדים בבתי-ספר בנובמבר 1952. ישנו גם טעם שני לדבר: בין 200 אלף ילדים בבתי-הספר לא נכללו ילדים הלומדים בתלמוד-תורה, בטוסדות סגוריהם של סעדן, בטוסדות של אגודת-ישראל ובן ילדים הנמצאים בעליית-הנוער.

היושבת-ראש קיוותה לקבל מספרים אשר יעזרו לה בעת הדיון בתקציב. מספרים אלה היא תוכל לקבל בעת הדיונים. התקציב שלנו לא נערך ללא כל אומדן. בעת שיטבנו עם אנשי משרד האוצר ודנו על תקציב משרד החינוך מסרנו להם מספרים שונים על מערכת החינוך, ומספרים אלה גם אמסור לוועדה.

מר שריד:

אני רוצה להדגיש טאנטי מסרנו האוצר לא יכלו לסתור את המספרים שמסרנו להם.

ד"ר אבידור:

אשר לשאלתה של גב' נצר בדבר מספר הילדים הערבים הלומדים בבתי-הספר, פרטיים על כך מסרתי בסקירת מחודש נובמבר. אמנם מאז חלו שינויים ספויימים, אבל הנתונים עליהם אינם אתי כאן.

נשאלה כאן שאלה בדבר הכלים והמכשירים בהם עורכים את המפקד. את הטפסים של שנה זו ערכנו בהתאם לטפסים של השנה שעברה. המפקד נערך באמצעות הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. כל הסיכומים נעשים במיכון, אם כי זה על המנהלים שלנו, אבל אלה הן הדרישות הטיניסליות של הלשכה הסטטיסטית.

ביחס לבתי-ספר לנערים עובדים במקומות ישוב מרוחקים אני רוצה לומר, שבת-הספר באותם המקומות לא נפתחו בגלל חוסר מורים. המטרות שם הן בדרך כלל מסודות חלקיות והמורים הטלמדים בבתי-הספר נבוקר אינם תמיד מתאימים להוראה בבית-ספר של ערב, ואם נמצאים כבר מורים מתאימים, הם לרוב אינם מסכימים לקבל עבודה נוספת. בעיה זו נתעוררה אצלנו לא רק ביחס לבתי-ספר של נערים עובדים, כי אם גם בקשר לבתי-הספר התיכוניים והסמינרים. רוב המורים הטלמדים בבתי-ספר אלה - להם זוהי עבודה נוספת על משרתם, והם עושים זאת מפני שאין מספיק מורים מוכשרים. לרגל ניכונים של מס-הכנסה מאימיים המורים להפסיק את עבודתם הנוספת. פניתי לנציבות מס-ההכנסה וביקשתי להקל על הטוב ואני חושב שנגיע בענין זה לידי פשרה.

כל המורים הטלמדים בבתי-ספר ערב תיכוניים הם מורים במטרות חלקיות וישנם מקומות רבים בהם אי-אפשר למצוא מורים לבתי הספר ערב הקיימים. בתי-ספר ערב תיכוניים אינם שייכים למדינה, אלא הוקמו על-ידי הרטויות המקומיות. נכון הוא שצריך לאמץ את ידי הרטויות המקומיות כדי שיפתחו בתי-ספר תיכוניים רבים כלל האפשר. אמנם בתי-ספר ערב אינם מביאים רווחים גדולים ולכן אולי אין רוצים לפתוח אותם.

שאל

ד"ר בוגר/טי מספל בביקור סדיר של התלמידים. אין לנו קציני מבחן, כמו שיטבם בארצות אחרות. אבל לטענה הם גם לא היו יכולים להועיל לנו, כי באותם המקומות בהם הביקור אינו סדיר, אף קצין מבחן לא היה מסנה את הטוב. בתל-אביב, לטעם, נעשית עבודה יפה מאד על-ידי אחיות. זהו טיפול טובע על-ידי הסברה, ואצלנו הסברה חשובה יותר ורצויה מתביעה למספט. העדר ביקור סדיר נובע רק לעתים רחוקות מתוך רצון רע.

חה"כ כלפון ביקט נתונים על בתי-ספר גבוהים. אביאם בפעם הבאה. בתי-ספר תיכוניים מקצועיים וחלקאיים הם טענינם של משרד העבודה ומשרד החקלאות, וצריך להזמין את נציגיהם. על חינוך מוגרם יהיה דיון בנפרד.

הינו"ר ט. פרטיץ:

אני מבקשת את משרד החינוך להזמין לוועדה את נציגי משרד החקלאות ומשרד העבודה.

מו.

ד"ר אבידור:

חה"כ רוזנאל-באור: אלה את ניתנו הוראות לחקור את סיבת העדרת יל הילדים בבתי-ספר. ההוראות ניתנו ואנו ג מקבלים מדי חודש מפתח עם רישום האיטורים, מהם אפיר ללמוד על המצב. אמנם עד עתה זו ניצלנו את המפתח רק למה עבודת מחלקת המקן יקבעה את סלכורות הסורים, הואיל והמסכורת תלויה במספר התלמידים בכיתה. הינה התחלנו להעביר את הגליונות גם למפקחי המחוזות כדי שידעו מה המצב בבתי-ספר אשר תחת פיקוחם.

חה"כ כפרית קאלה על מצב הכירות של הסורים והעלאת רמתם. אנונו עושים עכסיו מאסך מיוחד, יחד עם הסתדרות הסורים, כדי להביא לידי החלצות הסורים למקפות הסרוחקים. גם היום יש לנו פגישה עם נציגי הסתדרות הסורים בענין זה. למשרד החינוך כולעצמו, אין אפשרות ללוח סורים טובים למקפות סרוחקים דווקא. בכל אופן, אנו מסתדלים עתה לערוך פעורי השתלמות לסורים הסלמדיים בישובי עולים. יתכן שבערוך אפילו השתלמות בכתב, אם כי דבר זה יעלה יותר.

על שאלות חה"כ אברי בקשר לסטיפנדיות עניתנו הינה מענה בשבוע הבא.

בזה סיימתי את סקירתי.

מר צריד:

הימלה שעלי לדבר עליה היא השפעת שכר-הלימוד על ביקור הילדים בגנים, מספר לווועדה מספרים שונים אשר לפיהם תוכל להסיק את המסקנות.

לפי המספרים שנמסרו לי על-ידי הלשכה הסרכזית לסטטיסטיקה יינם כיום בארץ 34,184 ילדים ילידי 1948, שזהו גיל חובה בגני-הילדים. לעומת זאת רשומים אצלנו בגנים 29,401 ילדים ולפי מספר זה אנו משלמים מסכורת לגבנות. אני רוצה לציין כאן, כי הביקור בגני-הילדים הוא הרבה יותר טוב מאשר הביקור בבתי-ספר יסודיים, שבהם יוב הביקור יותר סדיר מאשר בבתי ספר לנערים עובדים. במספר הזה של 29,401 ילדים בכללים גם הילדים המבקרים בגנים של הארגונים השונים ובגנים ליל אגודת-ישראל. כאן אפשר להסיק, שכ-4,500 ילד אינם רשומים אצלנו כלל, אולם אני רוצה להדגיש מאף כי המספרים שאני מוסר כאן הם סדוייקים, כי על סמך זה אנו משלמים מסכורת, הרי הם אינם טופיים ועשויים להשתנות. מדי יום ביומו אנו מקבלים הודעות על תלמידים חדשים ולפעמים אף על כיתות חדשות. לכן מספר הילדים הריום אצלנו בוודאי עוד יגדל במשך חודש-חדשיים.

המספרים למסרתי אינם כוללים ילדים הלומדים בגנים פרטיים, ואם אנו מדברים על השפעת שכר-הלימוד על הביקור בגנים, הרי דווקא בשטח זה היתה לשכר-הלימוד השפעה מכרעת. ישנם הורים, בעיקר הורים עשירים, אשר עשו את החשבון שבמקום לשלוח את הילד לגן שעיריה קובעת אותו, אלפעמים הוא סרוחק מקום מגוריו של הילד, ואף לשלם שכר-לימוד בגובה של 84 ל"י, מוטב לשלוח את הילד לגן הפרטי הקרוב ביותר ולשלם שכר-הלימוד, שהוא בערך מסתכם ב-12 ל"י לחודש. סידור כזה אף מותר לפי החוק, אפשר להניח שכ-2,000 ילדים אנו מפילו יותר מבקרים בגני-ילדים פרטיים ואינם רשומים אצלנו. מתוך כל המספרים הנ"ל ניתן להסיק שרובם המכריע של הילדים בארץ מבקר בגנים, פרטיים או מלכתיים.

גם גשינה שעברה היה פער בין מספר הילדים הרשומים אצלנו - 34,000 לבין מספר הילדים בגיל הגן שנמסר לנו על-ידי הלשכה הסרכזית לסטטיסטיקה - 37,000 ילדים.

מספר כיתות גן, שלפיו אנו משלמים מסכורת לגבנות, מגיע ל-969; מספר זה אינו כולל את הגנים של ארגוני נשים. מתוך 969 כיתות ישנן 237 כיתות מלכתיים-דתיות. אמנם מספר זה אינו סדוייק, כי במקומות אחרים לא ציינו אם הגן הוא מלכתי או מלכתי-דתי.

סר שריד: מספר הילדים הלומדים בגני ילדים של ארגונים
שונים ושל אגודת-ישראל מגיע ל-5,018. מספר
זה כלול ב-29,401 ילדים הרשומים אצלנו.

מתוך 5,018 ילדים לומדים 2,186 בגניה של ארגונים
ממלכתיים, אלו אפשר לומר כן; 1,312 ילדים בגנים של ארגונים דתיים;
937 ילדים לומדים בגנים של אגודת-ישראל ו-583 ילדים מבקרים בגנים
פרטיים, אבל נשלחו לשם על-ידי העיריה ועבורם אנו משלמים. התשלום
החדשי עבור ילד הוא בערך 4.570 ל"י.

חלוקת הילדים בהתאם לגנים של הארגונים השונים
היא כדלקמן: ויצ"ו - 643 ילדים; אנצ"כ - 276 ילדים; ארגון אמהות
עובדות יחד עם העיריות - 952 ילדים; הפועל המזרחי - 603 ילדים;
אמן - 483 ילדים; פועלי אגודת-ישראל - 256 ילדים; בית-יעקב - 265
ילדים; נובאג"וי - 175 ילדים; גנים פרטיים - 519 ילדים. הסך הכל
מתכנס ב-4,563 ילדים, אבל הוספנו לזה עוד 10%, כיון שהמספרים
גדלים עם הרשמת ילדים נוספים והארגונים הודיעו לנו שהחשבונות
 שלהם לפעמים אינם מדויקים. בצורה זו מגיעים למספר של 5,018 ילדים.

חה"כ רוזיאל-נאור העירה/על כך שלא סניתי בין
הארגונים השונים המקיימים את ברית נשי חירות, אף כי
נשלחו ילדים לגנים של ארגון זה וגם מקבלים תשלום עבורם. יתכן מאד
שבזמן שאספתי את המספרים שמסרתם עתה לוועדה לא שילטו עדיין לארגון
של נשי חירות ולכן הוא לא נכלל ברשימה. לכן גם באה התוספת של
10% בחשבון הכולל שלפניו אנו משלמים מסכורת.

בזה טייסת, אבל אני מבין שבמסגרת הדיונים
על תקציב משרד החינוך שיתחילו בקרוב, תדון הוועדה גם בשאלת גני
הילדים.

היו"ר ש. פרסיץ: אבקש את סר שריד למסור לי בישיבה הבאה מספרים
מדויקים על מספר הילדים הלומדים בגני הילדים
של אנצ"כ.

אשר לבעיית גני-הילדים בכללה, אנו יודעים שהשנה
היו שתי סטאדיות ברישות הילדים לגנים: סטאדיה ראשונה לשם פילוי
הוראות חוק חינוך חובה וסטאדיה שנייה לצרכי תשלום שכר-הלימוד. הרישום
הכפול גרם לבלבול רב במערכת הגנים. בשלב הראשון, כאשר חשבו כי החינוך
בגנים ינתן חינם, נרשמו לגנים הרבה מאד ילדים, אולם המספר כבר היה
שונה בעת הרישום לצרכי תשלום שכר הלימוד.

המספרים שמר שריד מסר לנו היום הם על-יסוד
רשימות המסכורת לגננות ואינם מדויקים, בעיקר בכל הנוגע למספר הילדים
בארגוני נשים. כמו כן, ישנם גנים שלא רחשו משרד החינוך, מפני
שקיים עליהם ויכוח בין שתי רשימות הלפנים ולא ידוע לאיזו רשות הם
שליכים.

לפי המספרים שנמסרו לנו על-ידי סר שריד משלמים מסכורת
לגננות, אבל כלל לא ברור שמספרים אלה מתאימים למספר הילדים המבקרים
למעשה. ישנם ילדים שהתחילו ללמוד, אמנם בקשיים רבים, הם למדו חודש
או חדשיים, אבל מכיון שהוריהם לא יכלו לעמוד בתשלום שכר-הלימוד
הוא או אותם סן הגן. אני יודעת שקיימים מקרים כאלה מפני שעיריית
תל-אביב שלחה עכשיו ככתבים להסדני הורים שהפסיקו לשלוח את ילדיהם
לגן והעמידה אותם על אותו הסעיף הקיים בחוק חינוך חובה (הוראת-שעה)
המחייב את ההורים לשלם שכר-לימוד אף אם הילד אינו מבקר בגן, אלא
רק נרשם והועמד מקום לרשותו. אמנם סעיף זה מציל את חוק חינוך
חובה ועל כן הצבענו עליו. אבל כיון אנו עוסקים במספרים כדי לראות
לטה הביאה הנהגת שכר-הלימוד, והנבנו יכולים לומר שהיא לא רק הפכה
הורים רבים לעבריינים, אלא גם גרמה לכך שילדים רבים הפסיקו לבקר
בגני-ילדים. על כן, אני מבקשת ממשרד החינוך מספרים מדויקים, כדי
לדעת כמה ילדים מבקרים למעשה בגנים וכמה הפסיקו לבקר. ידוע לי,

היו"ר ש. פרטיץ:

שבעיריית תל-אביב היה צורך לסגור כיתות גנים שנתרוקנו ואותו הדבר היה גם בחיפה. במעברות אין שינויים כאלה, כי שם פטורים משתלום. כל הדברים האלה שם חשובים לקראת הדיונים בתקציב. בכל אופן, מהמספרים שמסר טר שריד למדנו, כי הערכתנו על 1000 כיתות גן היתה נכונה ולא עברו את המספר הזה, גם אם נתווספו ילדים נוספים. לכן לא היה צורך להטיל עלינו איטה ופחד ולומר שיהיה צורך לשנה זו ב-1,300 כיתות גן.

ד. נצר: אני הושבת שהדיון על גני-הילדים הוא חשוב מאד לא רק מסיבה זו שאנו עומדים בפני הכנות לתקציב החדש, אלא גם מפני כך שהטלת משלום שכר-לימוד בגני ילדים זו היתה רק הוראת-שעה ועלינו לתת את דעתנו על כך מה לעשות לקראת השנה החדשה.

ד"ר אבידור: הדבר כבר מתבטא בתקציב חדש של משרד החינוך.

ד. נצר: כל אלה שהצביעו ביעתו על הוראת-שעה זו לא השלו את עצמם שתקפה יהיה לשנה אחת בלבד. לפי המספרים שיטענו היום אפשר לומר מה היתה הסמכתו של חוק זה, ואין כל ספק שהנהגת שכר הלימוד השלישי על הביקור בגנים. הורים שיש בידם לשלם את שכר הלימוד - בכל אופן על פי הערכתנו - עושים את החשבון שלא כדאי להם לשלוח את ילדיהם לגנים של הרשויות הסקוטיות ושולחים אותם לגנים הפרטיים. כאן טעון הפער בין המספרים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לבין מספר הילדים הרשום בגנים. אין לי עצה לתיקון מצב זה, אבל אני רוצה לציין כאן, כי שכר הלימוד המשתלם בפועל הוא לרוב נמוך יותר מהסכום של 84 ל"י שבקבע בחוק. אולם בהודעות הרגשונות שנשלחו להורים בקשר לתשלום שכר-הלימוד נאמר, כי יש צורך לשלם שכר-לימוד בסך של 84 ל"י והודעות אלה הפחידו את ההורים עד כדי לא חיכו להודעות נוספות והוציאו את הילדים מן הגנים. לכן צריך היה לקחת בחשבון את תגובת האנשים ולהודיע שאנחנו התשלום המכטיפלי הוא 84 ל"י, אך יתכן ולא יצטרכו לשלם את הסכום במלואו.

בלו ספק הסטטיסטיקה בקשר למספר הילדים המבקרים בגנים של ארגוני נשים אינה מדויקת.

בסיכום אני יכולה לומר שגלה שתמכו בהטלת שכר-לימוד על גני ילדים לא טעו. אמנם נעשו שגיאות רציניות, אבל אם ישנם כיום גנים ריקים, אפשר לקבל אליהם את גילאי 4, ואת זה גם לקחון בחשבון. לדעתי, הוראת השעה עמדה במבחן.

יש גם לציין את העזרה החשובה של ארגוני הנשים והשתתפותם בקיום חוק זה. אני מודה לכם על המעורבות של משרד החינוך להדגיש זאת.

א. רוזנאל-נאור: לפני שנה נחקבלה בכנסת הוראת-שעה וכיום זו איננה כבר הוראת-שעה בלבד, זוהי הוראה קבועה שמשרד החינוך מתבסס עליה כנקודת-מוצא לחישובי התקציב החדש. למעשה יצא שדרך-אגב הכנסת ביטלה מה שהכנסת החליטה. אני רוצה לומר שהטלת שכר-הלימוד השלישי טאד לדעה על הביקור בגנים ואם בגן שלנו בתל-אביב היו צריכים להיות 46 ילדים טועם עיריית תל-אביב, הרי טחם הופיעו עד היום רק 11 ילדים.

טר שריד: היתר בוודאי לומדים במקומות אחרים.

א. רוזנאל-נאור: לא, הם פשוט אינם לומדים, כי כאשר ההורים שמעו שאריך לעלות שכר-לימוד הוציאו את הילדים מן הגן. יתכן גם שילדים רבים לומדים באגודת-ישראל או במיסיון, ששם לא רק אינם משלמים כסף, אלא אף מקבלים דברים נוספים.

ז.א.

א. רזיאל-נאור: אני יודעת גם על מקרים שגננת שהועדה לגן מטויים הלכה לגן זה וישבה 6 שבועות ללא עבודה, ספני שהילדים לא באו, אבל גם לא דאגו להעבירה לגן אחר. יוצא, שהגננת ישבה בגן ללא עבודה ועתה חייבים לשלם לה עבור תקופה זו. אני חושבת שבמקרים כאלה היתה צריכה להיות גמישות מטויימת. ברצוני לדעת את המטפריט - אם בכלל ישנם מטפריט כאלה בידי משרד החינוך - של הורים שרשמו את ילדיהם לגן עירוני, אבל לאחר הטלת שכר-הלימוד הוציאו אותם מגנים אלה ולא שלחו לגנים אחרים, וכן ברצוני לדעת כמה ילדים שרשמו לגנים המסלכתיים לומדים במקומות אחרים. כן הייתי רוצה לדעת כיצד חושב משרד החינוך לפתור בעיה זו.

יתכן שהשאלה אותה ברצוני להציג אינה שייכת לענין הנידון היום, אבל מכיון שאנו מדברים על גני ילדים ברצוני לשאול דבר-מה. פנתה אלי אשה מתל-אביב, שהיא מקרה סוציאלי מובהק, בעלה נפל בטלחסת השחרור והיא נשארה עם ילד, שאותו היא רוצה למסור עתה לגן שלבנו. בעלה היה איש מצ"ל ובתור כזה נפל באבא. כדי להסדיר את שליחת הילד לגן שלבנו פניתי למחלקה הסוציאלית של עיריית תל-אביב ושם אמרה לי גברת אחת, שאת שמה לא ידעתי אזכיר, כי המחלקה שולחת ילדים רק לגנים של ויצ"ו וארגון אספות עובדות. ברצוני לבקש את משרד החינוך לברר את הענין.

ז. כפריית: נדמה לי שהמטפריט שקיבלנו היום לא היו כל-כך מדוייקים. לפני שנה נמסר לנו שבגנים פרטיים למדו בתשי"ג 3 אלפים ילדים. כן נאמר לי, כי בערים ובמושבות 10% מכל הילדים לומדים בגנים פרטיים. עכשיו אמר טר שריד, שרק 500 ילדים לומדים בגנים הפרטיים.

טר שריד: זה רק אותם הילדים שאנו משלמים עבורם.

ז. כפריית: ברצוני לדעת מהי מידת הביקורים בגנים הפרטיים, כי ידוע לי שישנם גנים פרטיים בהם מצטופפים הילדים בחדר אחד, והאדם הסנהל את הגן לעתים גם אינו מוסמך.

כאשר קבענו ביגה שעברה את תשלום שכר-הלימוד יצאנו מתוך הנחה ש-11.000 ילדים ישוחררו טבל תשלום. אולי אפשר לקבל מטפריט על כך כמה ילדים שוחררו טבל תשלום, מהי מידת השתתפותו של תקציב הממשלה בגנים ומהו מספר הילדים המשלמים לצד הדירוגים השונים של שכר-הלימוד. לפני שנה השתתפו בהחזקת הגנים שלושה גורמים: הממשלה השתתפה ב-750,000 ל"י, המוכנות - ב-750,000 ל"י, הרשויות המקומיות, ארגוני הנשים וזאיבור ההורים - 1,500,000 ל"י. בסך הכל הסתכם תקציב הגנים ב-3,000,000 ל"י. ברצוני לדעת האם טידוד כזה יקויים גם בשנת התקציב הבאה?

ר. צברי: כדי שבאמת התקבל תמונה על תוצאות הטלת שכר-הלימוד, אני חושבת שיש להוסיף לכל מה ששמענו היום גם הגורם של גילאי ארבע. ידוע לי, שחורים רבים הוציאו מהגן את הילדים בגיל ארבע, מפני שהיו חייבים להם עבור הילדים בני חמש או שש הלומדים בגן ולא יכלו לעמוד בהוצאת המלגה הייתי רוצה לדעת אם נמצאים בידי משרד החינוך מטפריט של גילאי ארבע שהוצאו מן הגנים, ואם כן - הייתי מבקשת לקבל את המטפריט האלה.

ה. פרסיץ: בטוב הבא, ביום ג', אני חפצה שנטיים את הדיון בחוק הארכיוני ואני מבקשת מהחברים לנסח את הסעיפים, שעוד לא דנו בהם, לפי רצונם. בעוד שבועיים נאטרך כבר להכנס לדיון בתקציב, ויעבוד בוועדות משנה שונות עבודה טאומצת מאד. אולם תחילה עלינו לטיים עוד כמה וכמה דברים ואם לא נעשה זאת בבווע הבא לא נוכל לפתוח את הדיון בתקציב.